

W wykazie prac Rady Ministrów pojawił się projekt ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Czy od następnego roku system się zmieni?

Cel projektu został opisany ogólnie: wprowadzenie do porządku prawnego regulacji zapewniających stabilny system finansowania jednostek samorządu terytorialnego (JST), co pozwoli samorządom realizować swoje zadania. Samorządy bowiem odpowiadają za świadczenie większości podstawowych usług publicznych dla mieszkańców.

W dalszej kolejności, rządzący słusznie zauważają, że o zmianę wnioskuje od wielu lat środowiska naukowe oraz w szczególności same JST, które postulują przeprowadzenie stosownych reform.

Rząd opublikował główne cele i założenia ewentualnej ustawy. Są to:

1. wzmocnienie i ustabilizowanie finansów JST poprzez zwiększenie dochodów własnych, od których zależą możliwości realizacji zadań i rozwoju samorządów. Zgodnie z rozwiązaniami proponowanymi w projekcie samorządy będą finansowane głównie dochodami podatkowymi, zaś subwencje z budżetu państwa będą mieć charakter jedynie uzupełniający;
2. oparcie zasilenia finansowego JST na dochodach własnych wynikających z lokalnej bazy podatku dochodowego od osób fizycznych i podatku dochodowego od osób prawnych, przy czym - co istotne - dochody JST z tytułu udziału w PIT i CIT zostaną ustabilizowane oraz uwolnione od wpływu zmian podatkowych;
3. obiektywne i algorytmiczne naliczanie środków finansowych dla każdej JST. Konieczne jest przywrócenie systemowi dochodów JST przejrzystości, apolityczności i adekwatności kryteriów podziału środków. Proponowany w projekcie system dochodów JST oparty będzie na obiektywnych parametrach (mierzalnych za pomocą danych statystycznych i niepodatnych na manipulacje);
4. zapewnienie lepszej alokacji środków publicznych. Proponowany w projekcie system dochodów JST będzie uwzględniał specyfikę poszczególnych kategorii JST, obejmując przy tym nie tylko kwestię zróżnicowań dochodowych ale również - pomijaną w obecnym systemie - kwestię potrzeb wydatkowych JST wynikających z realizowanych zadań;
5. uelastycznienie systemu oraz ograniczenie nadmiernie rozbudowanego przepływu środków pomiędzy budżetem państwa a JST. W obecnym systemie dochodów JST, zamożne samorządy dokonują wpłat do budżetu państwa (tzw. janosikowe), a jednocześnie są beneficjentami tych środków. Proponowane w projekcie rozwiązania zmierzają do ograniczenia przepływów środków pomiędzy samorządami a budżetem państwa, tak by samorządy nie dokonywały wpłat do budżetu państwa;
6. zwiększenie wpływu Strony Samorządowej na podział środków dla JST. Projekt przewiduje wprowadzenie do systemu dochodów JST rozwiązań stwarzających możliwość podziału - przy udziale strony samorządowej - środków finansowych w zależności od zmieniających się z roku na rok warunków realizacji zadań w jednostkach samorządu terytorialnego.

Z tego względu projekt ma zakładać następujące rozwiązania:

1. dochody samorządów z tytułu PIT i CIT liczone mają być jako procent od dochodów podatników danego podatku z terenu danej JST (obecnie dochód samorządów z tytułu PIT i CIT naliczany jest od podatku należnego danej JST). Co do zasady byłby to dochód podatników z ostatniego najbardziej aktualnego roku, za który dane o dochodach podatników są dostępne. Jednocześnie

- dochód podatników PIT/CIT byłby waloryzowany do warunków roku budżetowego;
2. rozszerzenie obecnego katalogu dochodów z PIT, w których samorządy terytorialne partycypują, o podatek PIT pobierany w formie ryczału od przychodów ewidencjonowanych;
 3. wprowadzenie, zamiast obecnych części subwencji ogólnej, pojęcia „potrzeb finansowych JST”, które to potrzeby będą podlegać finansowaniu zwiększonymi dochodami z tytułu PIT i CIT i w mniejszym stopniu subwencją ogólną. Potrzeby będą się dzielić na:
 - potrzeby wyrównawcze
 - potrzeby oświatowe
 - potrzeby rozwojowe
 - potrzeby ekologiczne
 - potrzeby uzupełniająceKażda potrzeba będzie mieć swój system finansowania.
 4. wydzielenie miast na prawach powiatu, jako oddzielnej kategorii JST w ramach systemu dochodów samorządu terytorialnego;
 5. wprowadzenie jednej rezerwy uzupełniającej dochody jednostek samorządu terytorialnego.

Rząd planuje przyjąć ustawę w III kwartale tego roku.

Projekt uzyskał numer UD90. Odpowiedzialną za niego jest Hanna Majszczyk, wiceminister finansów.

Rząd od początku swojej kadencji zapowiadał zmiany w systemie dochodów samorządów. Wskazywano, że są one, zwłaszcza w ostatnich latach, zbyt uzależnione od centralnego rozdziału środków. Sytuację pogarszały także pozabudżetowe fundusze, które w arbitralny sposób dotowały poszczególne jednostki. Dlatego głównym celem miałyby być systemowe zwiększenie dochodów własnych. III kwartał jako data przyjęcia ustawy przez Radę Ministrów oznacza, że reforma weszłaby najwcześniej w przyszłym roku, a ze względu na swoją wagę może nawet 2026.